

Het Koekoeksjong - Een verhaal van een tweede gehechtheid

- ❖ Vertaald uit het Spaans. "Érase que se era... Volverse en reflexión" - Er was eens ... Omzien in bezinning
- ❖ **Ingekorte versie**
De volledige versie staat hier
< <https://www.erase.be/verhalen/Het%20koekoeksjong.pdf> >
De volledige versie is opgesteld in de chronologische volgorde; de verkorte versie is opgesteld per thema.

Inleiding

Als de eerste zo noodzakelijke gehechtheid van het jonge kind aan de ouders niet is gelukt, kan een tweede gehechtheid het kind nieuwe kansen bieden, bijvoorbeeld in een pleeggezin. Mooi om dit te mogen doen natuurlijk, maar romantiseer dit niet. Het kind kan zich alsnog gaan hechten en ontwikkelen, maar problemen uit de fase van vroege verwaarlozing kunnen alsnog de kop opsteken, los nog van het feit dat het leven met twee 'soorten' ouders ook voor het kind niet eenvoudig is.

Zich nestelen

Op 5 januari van jaar 1 kwam mijn jonge pleegkind Francisco, toen negen jaar, binnen met "Kijk eens! Mijn nieuwe vriend! Hij heet Diego." Diego was net de dag ervoor **negen jaar geworden**. Hoe ze elkaar al kenden? Francisco: "Nou, ik zwierf toch altijd door de stad voordat ik bij jou kwam wonen, Diego ook en daar ken ik hem van." **Gevraagd naar Diego's thuis, zei hij dat hij daar eigenlijk alleen maar sliep en overdag in de stad was.** En het eten dan? "Och, dat jat [steel] je dan toch gewoon," zei de negenjarige, [...]
Later vernam ik dat hij als achtjarige nog een bron van inkomsten had: hij chanteerde een speeltuinoppasser die aan hem gezeten had (en inderdaad later ontslagen en veroordeeld is). Misschien verklaart dit dat Diego vrijwel 'onaanraakbaar' was, een cirkel om zich heen had. Kennelijk was er behoefte aan contact, *maar niet in die vorm*. Zulk contact heeft hier dan ook nooit plaatsgehad.
Nadat ik een lunch had geserveerd en hij het huis had gezien, zei Diego: "Oh ... kun je hier eten? Er is hier speelgoed! En dieren! Nou, dan kom ik voortaan gewoon elke dag!" Hier heeft hij zich bepaald aan gehouden: hij werd overdag gewoon deel van het huishouden en de twee jongens konden goed met elkaar overweg. [...]

Gaandeweg bleef Diego ook in de weekenden graag slapen, daarna ook steeds vaker door de week. De beide jongens pasten nog samen gezellig in het badje, een grote teil. Francisco sliep in een grote kast in de huiskamer, zijn 'huisje', waar Diego nog gemakkelijk bij paste. Gaandeweg kwam ook zijn jongere broertje Chico vaak erbij. De ouders waren tevreden dat hun kinderen een plek hadden waar spel, eten én toezicht op hen was. "Ze luisteren niet naar ons, wel naar jou, hoor ik van ze. Ze gaan vaak naar buiten, maar nu weten we waar ze zijn."

Als een kind, mits nog jong genoeg, in een pleeggezin komt en zich gaat nestelen, wordt hij eerst weer als een heel jong kind. In die eerste fase mag je ook 'pamperen'; die tijd

moeten ze 'inhalen': ze nestelen zich, gaan spelen en zich ontwikkelen, ze leunen lekker op de zorg. Ook de beide scholen waren tevreden over het halen en brengen, over de kleding en het feit dat ze gymkleren en eten en drinken bij zich hadden. Dat 'pamperen' nam de vorm aan van kleren, speelgoed, huisdieren en in de vakantie uitjes naar dierentuinen, spelparken, zwembaden en zo meer.

Zich hechten

Om het lange verhaal kort te maken: met Diego ontstond al snel een *tweede hechting*. Dat de eerste hechting mislukt was, bleek overduidelijk uit '**Ik slaap allen thuis en overdag was altijd in de stad**', maar ook uit het feit dat ik in al die jaren niet heb meegemaakt dat hij thuis ooit een verjaardagscadeautje had en heeft gehad, en uit andere feiten die wijzen op een fysieke en emotionele verwaarlozing. Diego kwam en bleef steeds vaker en gaandeweg nam ik ook alle kosten over voor kleding, clubs, fietsen en alles meer.

"Ik laat mijn schoolspullen nu hier hoor, hier raken ze niet kwijt en dan kom ik ze 's-morgens gewoon ophalen en na school weer brengen - trouwens, mijn gymkleren ook. Dan kan ik hier ook mijn huiswerk maken."

"Waar moet je nu weer naartoe?" - Naar mijn koor ... naar mijn Turkse les ... Naar mijn broer die jarig is" Diego: "Nou, dan ga ik toch gewoon mee!"

Toen pleegkind Francisco terug kon naar zijn ouders, was er meer tijd en ruimte voor Diego. We gingen samen op een schaakclub: op de vrijdagen naar de avond voor de junioren (les en spelen) en senioren, op de maandagavonden voor de seniorencompetitie ging hij altijd mee. De verjaardagen werden bij mij gevoerd, en in jaar zes ook de 'Vijf jaar vriendschap'.

Toen ik besloot te verhuizen naar de naburige stad Ciudad (de gemeente bouwde een nieuw stadhuis precies op de plek van mijn huis), ging hij steeds mee als ik in het nieuwe huis iets te doen had. "Wordt dit mijn kamer dan? Mag ik daar dan ook een dekbed van FC Barcelona?"

Op de dag van de verhuizing ging ook zijn moeder mee; zij hielp mij de keuken weer in te richten en Diego ging de doos met "Kamer Diego" uitpakken. De moeder tegen Diego: "Jij blijft zeker hier?" "Natuurlijk!" zei Diego.

We gingen samen de stad verkennen: het zwembad en de cafés waar je kunt biljarten, poolen en darten. Alcohol en gokken stond ik niet toe. We gingen samen op bowlen in een club. Ook werd mijn dagboek ons dagboek: hij las het en schreef er zelf ook in.

De scholen

In de eerste jaren woonden we in dezelfde stad. Na mijn verhuizing naar Ciudad ging hij nog naar zijn school en onze schaakclub in zijn stad, zodat er veel heen en weer gereisd werd. Hiervoor had ik een systeem van treinkaartjes in voorraad.

Naar de volgende school voor beroepsvoorbereidend onderwijs (voor "zeer moeilijk opvoedbare kinderen") reisde hij een uur met de bus vanuit Ciudad of zijn ouderlijke stad. Hun gemeente betaalde het busabonnement. Daardoor moest Diego minimaal op de zondagavonden naar zijn ouders, ook om het weekrapport van school te tekenen. Het kostte de nodige moeite om hem daarheen te krijgen.

De school belde mij dat Diego wel erg vaak 'ziek was', juist op de maandagen. Het bleek dat zijn ouders het geld voor de buskaart al hadden besteed en dat er dus geen buskaart was. Ook bleek dat zij het weekrapport nooit inzagen en niet ondertekenden. Toen ik geregeld had dat ik het geld voor de buskaart kon declareren, was er elke week een buskaart, met als gevolg dat Diego nu ook op de maandagen op school was én dat de noodzaak om op zondag zijn ouders te bezoeken vervallen was. Eens te meer bleef hij bij mij slapen. Ik las de weekrapporten en op school ging het steeds beter. Die school haalde hij glansrijk.

Daarna kon hij naar het 'lagere beroepsonderwijs' om voor kok te leren. Dit mislukte.

Ik: "Diego, je komt nu uit school, maar het is nog maar tien uur ...?"

Diego: "Ik wist niet in welke klas ik moest zijn, voor wel vak, en hoe laat. Ook de portier wist het niet. Het huiswerk weet ik ook niet."

In de mooie folder van de school staat: "De leerling is verantwoordelijk voor zijn of haar eigen leerweg." Vrij vertaald in de praktijk is dit: 'De leerling zoekt het maar zelf uit'. Niet iedere leerling is hiertoe in staat.

Ook de stage liep mis. Zijn stageplek was een gerenommeerd restaurant in Ciudad, mooie plek, maar je moet er dan wel zijn en op tijd zijn. Hieraan ontbrak het. Ook aan het 'doen wat de baas zegt'. Dus niet de biefstuk mogen bakken maar uien schillen ...

Na enkele baantjes wilde hij weer naar school, nu om te leren voor beveiliging. Ik kreeg de duur gekochte koksmessen van hem, in ruil voor een net pak, broek met vouw, dus strijkijzer, colbert, net overhemd, glimmende schoenen dus schoensmeer.

Hier liepen de stages goed: bij de douane op het vliegveld (interessant) en daarna als stuart (estuardo) bij de plaatselijke betaald-voetbal-club, dus in net pak tussen de anders geklede fans. Het examen heeft hij helaas niet gedaan, dus niet gehaald.

Even weg en weer genesteld

Toen ik jaren later enkele maanden weg moest (gevolg van mijn rechtszaak), heeft hij her en der gewoond, werd overal weer weggestuurd en belandde hij weer in zijn ouderlijk huis. Ik trof hem op het station van zijn ouderlijke stad, waar ook mijn dochter woont.

Diego: "O, ben je weer terug? Ja? Wil je een treinkaartje kopen? Dan ga ik meteen met je mee!"

Ik: "Woon je nu weer bij je ouders?"

Diego: "**Ja, maar ik ben nooit thuis, alleen om te slapen. Overdag ben ik altijd in de stad.**"

Letterlijk de woorden die ik tien jaar geleden hoorde van de toen negenjarige, die nu negentien is.

Hij nestelde zich opnieuw en we zetten de tweede gehechtheid voort.

Beide ouders zeiden vaak tegen mij, of over mij tegen bijvoorbeeld familie, dat Diego en ik elkaar zonder woorden aanvoelen.

In de late avond komt Diego hier graag nog even naar beneden, slechts gekleed in zijn schaarse nachtkleding, soms ook met een jonger vriendje van hem als die hier slaapt, beiden onbekommerd in één bed. Een vriend zei hierover: "Hij voelt / zij voelen zich veilig bij jou." 's Avonds keek ik nog even of de elektrische kachel op zijn kamer uit was.

Eenmaal lag er zelfs een spijkerbroek op, inmiddels droog. Ik zette de kachel laag of uit en dekte hem dan stilletjes en liefdevol toe.

De tweede gehechtheid is er onmiskenbaar, ook wederzijds. Remí is blij met de zorg van Vitalis, Vitalis is blij met de zorg voor Remí; het maakt en houdt hem *vitaal*.

Leven met vier ouders en twee broers in twee steden

Dit laat onverlet dat er met zijn ouders weliswaar geen hechting had plaatsgevonden, maar dat het *verlangen naar hun aandacht, tijd en zorg* toch bleef bestaan en zich naast al zijn weerstand tegen zijn ouders toch ook een *loyaliteit* is blijven bestaan. Met elk snippertje aandacht was hij blij.

Wat hierboven "de ouders" is genoemd, waren zijn moeder en zijn tweede vader.

Ik was dan, in de woorden van vader 2, "de derde vader".

Zijn eerste, dus biologische vader woonde in Ciudad niet ver van mijn woning. Het contact met hem was verloren gegaan, maar dit herstelde zich gaandeweg weer. Diego ging hier op de plaatselijke voetbalclub en daar trof hij zijn eerste vader als coach van zijn team en beheerder van de kantine. Geen betere plek om het contact te herstellen dan de voetbalclub. Hij kon er ook slapen en vader 1 nam hem mee op de vrachtwagen (wat vader 2 ook wel deed) en op vakantie. Vader 1 kocht ook al wat huisraad voor hem voor als hij op zichzelf zou gaan wonen.

Op een van de verjaardagen lieten vader 2 en moeder het afweten, maar vader 1 was er wel, met cadeau.

Diego's oudere broer woonde ook in Ciudad, ook niet ver van mijn huis, in een pand met begeleide kamerbewoning. Tussen deze broer en Diego deden zich geen problemen voor. Wel tussen de oudere broer en de ouders.

Moeilijker voor Diego was zijn jongere broertje Chico. Deze was wel biologisch kind van vader 2. Diego heeft gevoeld dat hijzelf verwaarloosd werd en dat broertje Chico verwend werd, bijvoorbeeld met dure schoenen, terwijl Diego nog geen sok kreeg. Diego werd lastiger als zijn broertje hier ook was.

Dit was nog best vaak omdat de ouders ook met Chico geen raad wisten.

De moeder: "Ik weet weer geen raad met Chico. Hij is al onderweg naar jou".

Ook Chico sprak de inmiddels historische woorden:

"Ik ben niet thuis, alleen om te slapen. Overdag ben ik in de stad".

Net zoals met de ouders, bleef toch de loyaliteit met Chico netjes in stand.

Contact inclusief de schaduwkant

In de psychologie wordt "de schaduwkant" doorgaans gezien als de *onbewuste negatieve kant* van de persoon. Ik gebruik het hier voor de *zichtbare negatieve kanten*.

Denk niet dat een kind in een pleeggezin zijn negatieve kanten kwijt is, hij neemt die mee. De psychologie, met name Gustav Jung, zegt dan dat die onbewuste negatieve kant juist zichzelf wil laten zien; deze klopt, in mijn termen, op de deur en komt met het kind binnen. Het kunnen de resten zijn van een periode van verwaarlozing die om verwerking vragen. Bij Diego speelden vooral gevoelens van tekort gekomen zijn, tekortgedaan zijn, gemist hebben en ook jaloezie op zijn broertje zichtbaar een rol.

In mijn proefschrift speelt "contact inclusief de schaduwkant" een cruciale rol in mijn methodiek voor de groepsleiding van de tehuizen om met conflicten in het dagelijks leven om te gaan. Het willen wegpoetsen van de schaduwkant door een stelsel van regels plus straffen en dus conflicten werkt averechts, zo bleek. Het bleek niet 'het volmaakte kind' op te leveren, alleen maar méér conflicten en afstand tussen kinderen en groepsleiding.

Wat wel werkt is *contact* met het kind, dus *nabijheid* met het kind zoals het is, dus *inclusief de schaduwkant*: verdriet, boosheid, nukkigheid, opstandigheid, stiekem gedrag. In dit lastige gedrag bleek 'de boodschap achter het gedrag' schuil te gaan; het gedrag is 'de taal van die boodschap'. Het gaat erom die boodschap te verstaan, empathisch te beluisteren en te begrijpen, waarna het mogelijk is om een lastige situatie samen op te lossen en het contact te verdiepen in plaats van te vermijden. Dus: geen 'professionele afstand' maar juist 'professionele nabijheid'.

Welnu, hoe liep dit met Diego?

Dan maar een lijstje dat niet compleet is maar wel een beeld geeft.

Buitenshuis:

- Uit het zwembad gestuurd, verdacht van diefstal uit de portemonnee van een meisje.
- Meerdere malen winkeldiefstallen, waar de rechter het niet mee eens was.
- Geld voor een treinkaartje uitgeven, in de trein een kaartje op krediet kopen en dit dan niet betalen.
- Spullen kopen op krediet en dan niet betalen; weer was de rechter het er niet mee eens.
- Spullen kopen op krediet en de factuur laten sturen naar zijn ouders of zijn eerste vader. Deze kwam mij een grote stapel post brengen: facturen.
- Deurwaarder aan de deur ... "Kunnen we een regeling treffen?"
- Politie aan de deur: "Jongeman, je moet die boete nu echt gaan betalen, anders moet je [in de gevangenis] gaan zitten."
- "Geld nodig voor de fietsenmaker" - Ik: "Ik breng 't hem morgen wel". Diego in paniek: er was niets van waar.
- "Ik sta bij de apotheker en moet mijn medicijnen nu betalen. Kun je snel iets op mijn rekening storten?" Geen apotheker, geen medicijn.
- "Ik ben bij de tandarts en moet betalen. Kun je ... idem": geen kiespijn, geen tandarts, geen nota.
- "Ik moet examengeld betalen op school. Kun je ... idem": geen examen gedaan, geen diploma gehaald.
- Uiteindelijk bleek: heel veel schulden gemaakt. Hij stelde mij aan als zijn boekhouder.
- Zelf wat geld verdiend en dit meteen van zijn rekening opgenomen zodat ik als boekhouder ook zijn schulden niet kon helpen afbetalen.

Dit lijstje verwijst naar het fundamentele gevoel van tekortgekomen zijn.

Binnenshuis:

- Thuis miste ik herhaaldelijk geld, steeds ronde bedragen, 'een briefje'.
- Bij het opmaken van zijn bed kwam er een stapel van mijn treinkaartjes die ik in voorraad had tevoorschijn.
- Een flink bedrag stelen uit de portemonnee in de jaszak (in de gang) van een bezoeker van mij.
- Schoenen kopen en terugkomen zonder kassabon en de rest van het geld in zijn zak steken.
- Mijn buurvrouw trof hem aan in de stad met een stapel paarse boeken om te verkopen aan de tweedehands-boekhandels: mijn proefschrift!
- Bijna onhanteerbaar dwars en grof zodra zijn broertje hier binnenstapte. Dit hield direct op zodra broertje weer terugging naar zijn ouders.

Ook dit verwijst naar dat fundamentele gevoel van tekortgekomen zijn, inclusief jaloezie op zijn broertje dat wél dure schoenen kreeg.

- Fiets bij het station niet in de stalling gezet en niet op slot gezet > foetsie de fiets ...
- Buskaart kwijt, abonnement fietsenstalling kwijt, portemonnee kwijt, ...
- Een 'dun pannetje': snel heet, snel koud.
- 'Struikelen over een kiezelsteentje': direct in de contramine.
- Grote moeite met spelregels en vooral met verliezen, dus ook met het spelen met andere kinderen.

Dit zijn normale puberteitsproblemen.

Hoe ging ik hier mee om?

Een eerste confrontatie is onontkoombaar: "Ik mis geld" ... "Mijn bezoeker miste geld" ... Punt. Niets meer zeggen. Niet beschuldigen, alleen constateren. Diego heeft nooit iets erkend, maar antwoordde met een lange stilte. Laat die er een poos zijn. Vraag dan: "Hoe lossen we dit op? Heb je een voorstel?" Hier ging hij dan, bijna dankbaar, op in met zijn voorstel. Zo leerde hij ook budgetteren, ook van de schuldhulpverlener en de budgetcoach van de gemeente.

'Dun pannetje', contramine, dwars zijn: kalm blijven, dit gaat snel weer over. Toen hij van mij in een cafetaria niet mocht gokken, liep hij boos weg naar het station: "Dan ga ik naar huis!" ... maar of ik was nog maar net thuis en hij was er alweer.

Omgaan met spelregels en kunnen verliezen heeft hij in de loop der tijd geleerd, o.a. juist van zijn vrienden; ook op de schaakclub, de bowlingclub en de voetbalclub.

"Heb je 't gezien? Ik heb nu al anderhalf uur buiten gespeeld zonder ruzie te krijgen".

De goede kanten

Hiermee heb ik enkele goede kanten die in de loop der tijd bereikt werden, al genoemd, zoals: budgetteren, uitkomen met het geld dat hij had.

Dit lukte mooi toen ik hem geld meegaf om schoenen te kopen nadat zijn broertje dure schoenen van zijn ouders had gekregen en hij niks. Van het in mijn ogen nog krappe bedrag kwam hij terug met schoenen, sokken, een T-shirt, een sportbroekje, de kassabonnen én nog genoeg geld om naar het zwembad te gaan.

Al vrij jong kreeg hij plezier in de keuken: zelf koken en bakken. Dit werd ook: zelf een menu kiezen, zelf de boodschappen doen (met beperkt budget) en zelf koken.

(Afwassen? Op een gegeven moment was mijn gehele besteklade in de keuken leeg ... alles lag boven ... Stukje schaduwkant dus, maar voor een puber of adolescent normaal. Ik heb toen alle bestek in potten in de afsluitbare kast gezet, op één vork, lepel, mes en theelepeltje na. "Waar is het bestek?" Ik: "Boven." Punt, niets meer zeggen. Diego: "Jij bent slim, zeg!" - omgaan met de schaduwkant.)

Nog kort na de verhuizing was ik in de kelder bezig enkele dozen te rangschikken. Ik krakte door de rug en kon alleen nog kruipend net de bank bereiken. Diego nam direct alles over: het eten, de boodschappen, de dieren voeren en alles meer.

Toen mij een kleinzoon geboren was, krakte ik op de terugweg ook door de rug. Met veel moeite kon ik nog net mijn huis bereiken. Diego nam alles direct over.

Enkele malen had ik werk te doen: in het buitenland op een internationaal congres spreken, waarvoor ik dus meerdere dagen op pad was. Diego nam de zorg voor zichzelf, de dieren en het huis prima over. We communiceerden per e-mail: "Waar staat het parkietvoer?"

Om zijn inkomen wat bij te spijkeren kon hij ook hier in huis werkjes doen, zoals het huis en de dierenverblijven schoonhouden en de katluiken vervangen; die zijn laag, zodat ik er met mijn rug niet bij kon. Waar hij ronduit goed is werd, was het computerwerk. Hij kon zo een paar uur werken om artikelen voor mijn websites in te typen, literatuurlijsten en registers bijhouden en zo meer.

Was het jaar 7, Diego toen 15 jaar, voor mij "vermoeiend", in jaar 8 kon ik hem, toen 16 jaar, zeggen: "Je bent heel wat volwassener geworden". Hier was hij blij mee en ik heb het sindsdien regelmatig van hem terug gehoord, bijvoorbeeld als argument dat ik hem nu rustig hier alleen kon laten als ik eens weg moest.

Wat mij plezier deed was vooral ook zijn trouw en zijn gehechtheid. Hij was niet aanraakbaar, deed ik ook niet, maar hij kon rustig hier in zijn onderbroekje rondlopen: hij vertrouwde mij en voelde zich veilig.

De instanties

Met de instanties kregen we te maken na de diefstallen buitenshuis. De rechter legde hem de maatregel "hulp en toezicht" (Ayuda y supervisión) op. Zo kreeg hij een Reclaseringsjuf. Deze kwam hier kijken en keurde zijn verblijf bij mij goed, al stimuleerde zij de ouders om iets meer te doen met en voor hun kinderen.

Ik: "En, hoe was het bij de reclaseringsjuf?"

Diego: "Ach, dat is niks. Even praten, gewoon even zeggen dat alles goed gaat en na een half uurtje kun je weer weg."

Daarna is er toch echt met haar gesproken, hier thuis.

De tweede keer legde de rechter hem een cursus sociale vaardigheden op, de derde keer alleen dat hij zijn schulden ging betalen.

Maar toen ...

... gooide zijn jongere broertje stenen vanaf een viaduct naar de auto's. De politie kende het jongetje al **van zijn zwerven door de stad**. De rechter beval Jeugdzorg een onderzoek in te stellen. Deze schreef een concept-rapport en legde dit ter inspraak aan de ouders voor. Toen ik hiervan kennisnam, ontplofte ik. Mij was niets gevraagd. Ik verscheen in dit rapport als een van pedoseksualiteit verdachte man die aan Diego - schrikt u niet - spijkerbroeken gaf! Foei foei ... spijkerbroeken! Héél verdacht dus. Niet dat de ouders die broeken niét gaven, wel dat ik ze wel gaf.

Nog meer in woede ontstak ik toen ik van de ouders vernam dat broertje Chico zelfs naar een dokter moest voor een anaal onderzoek naar seksueel misbruik. Nu liep er tegen mij inderdaad een onderzoek over iets dat vele jaren geleden gebeurd is, maar nu was daar geen sprake meer van. Ik schreef 'een brief op poten' [Una carta muy enojada] naar Jeugdzorg. Dit heeft geholpen: de tweede versie was veel neutraler en objectiever.

De ouders moesten nu naar de rechter vanwege 'te weinig toezicht op hun kind' (Chico). De uitspraak was dat er een gezinsvoogd(es) [tutor de la familia] werd aangesteld. De moeder vroeg haar: "Alleen voor Chico?" De voogdes: "Nee, voor het hele gezin." Dat hebben we geweten.

Midden in juli van jaar acht, zomervakantie, werd Diego vrij laat in de avond ineens naar huis gedirigeerd door zijn tweede vader. Diego mopperde hier erg over; de laatste bus was al weg deze vader wilde hem niet van het station ophalen.

In de eerste twee weken van die zomervakantie waren zijn ouders zelfs blij dat hij hier kon zijn, want zij uitten zich wanhopig over Diego's gedrag thuis.

De volgende dag was hij weer hier. Er waren bezoekers. Midden onder het tafel afruimen nam hij mij even apart in de keuken en zei: "Ik mag hier na de vakantie niet meer komen. Mijn ouders hebben gehoord dat je nog steeds actief bent als pedo." Bij navraag bleek hiermee bedoeld: actief in de pedobeweging, politiek, maatschappelijk, wetenschappelijk en qua publicaties, onderzoek en hulp actief (dus niet seksueel actief): druk met het vergaderen en bezig met sites en zo. "Sommige van die krantenberichten die ik type gaan daar toch over." zei Diego. "Nu ja," zei hij, ik mag nog wel op een middag of zo komen, maar niet meer slapen. D.w.z.: *na de vakantie*."

Tja, je zult toch acht weken lang je eigen kind over de vloer hebben ...

Diego bleef gewoon komen en meestal ook hier slapen.

De voogdes had nog iets bedacht: zij kon wel de subsidie regelen als Diego lid zou worden van een voetbalclub in de ouderlijke woonplaats - lees: niet in de stad van *die man*. Dat zij daarmee de kostbare relatie met vader 1 zou verbreken had zij niet bedacht. Ook zou zij begeleid wonen of de voorbereiding daarop kunnen regelen, maar *niet in de stad van die man*.

Het nieuwe schooljaar begon op maandag 28 augustus. Dezelfde dag, maandag of niet, was hij alweer hier: trainingsavond van de plaatselijke voetbalclub. Vermoedend dat dit een afscheid zou worden, gaf hij mij plechtig mijn huissleutel terug, gaf ik hem plechtig het laatste zakgeld en gaf ik hem als afscheidscadeau het *play station* mee, ik speel er toch niet op.

De voogdes had meteen ook geregeld dat de schoolbuskaart weer vanuit de ouders geregeld zou worden.

Al snel is er thuis weer geen buskaart. Op die ochtenden komt hij dan vaak direct hierheen, zo vroeg als het is. Met buskaartjes van mij kan hij dan nog de volgende schoolbus van hieruit halen want hij wil per se naar school.

Diego: "Mijn ouders zijn bang voor de Jeugdzorg als jij mijn buskaart betaalt ..."

Ik: "... Nog banger als blijkt dat jij niet naar school gaat ..."

Diego: "Nou, haal 'm dan maar."

Het buskaartprobleem bleef zich maar herhalen. Ik besloot de door mij betaalde kaarten met uitleg weer bij de gemeente van de ouders te declareren. Wat bleek: de moeder had die kaarten, niet door haar betaald, wel gedeclareerd bij de gemeente. Ik deed dit met de kwitantie, zij met de kaart zelf. Dit is toen door de gemeente teruggedraaid. Op een vrijdag vroeg hij al een nieuwe week kaart voor maandag, omdat hij zijn tentamens niet wilde missen. Over dat dubbel declareren zei hij telefonisch tegen zijn moeder: "Doe dit niet weer!"

'**Weg is niet weg**' zou een spreekwoord kunnen zijn in dit verhaal. Al snel was hij hier weer vrijwel elke dag, en gaandeweg ook weer de nachten.

De ouders waren hierover verdeeld. Vader 2 wilde de voogdes volgen, maar moeder bleef permanent aan de kant van haar kinderen en hun wensen staan. Diego ging gewoon zijn eigen gang, voogdes of niet. Het gevolg was dat Diego hier rustig kon komen en ook slapen zolang vader 2 op de vrachtwagen zat, vaak in het buitenland.

Zo kon hij in de vakanties, herfst en winter, gewoon hier zijn en in jaar negen hier ook zijn zeventiende verjaardag vieren.

Intussen bleef de voogdes actief en leidde de ouders ter kennismaking naar een tehuis ter voorbereiding op zelfstandigheid, dit in de stad, nu iets naar het westen, waar hij het volgende schooljaar de koksopleiding wilde gaan volgen. Zijn moeder had zijn verblijf daar echter afgezegd.

Diego: "Afgezegd???!!!" De moeder: "Ja, want dan zou ik ook nog eens voor jou moeten gaan betaler! Mooi niet!"

Pas veel later in dat jaar zag de voogdes zag eindelijk haar kans. Zij bepaalde dat hij naar dat tehuis moest en dan *hier niet meer mocht komen* en voegde dit als voorwaarde toe aan het contract.

Vanaf 1 december heb ik Diego hier niet gezien. Hij was per die datum naar dat tehuis gegaan. Op 13 december kwam hij van daaruit zijn huissleutel teruggeven en afscheid nemen.

Hij was wel tevreden over dat tehuis, namelijk dat hij niet thuis hoefde te zijn, meer rust en ruimte voor zichzelf had en van zijn loon een goed deel terugzag als zak- en

kleedgeld, in plaats van dat hij een flink deel van zijn zelf verdiende geld thuis moest afgeven als kostgeld. Hij moet nu ook voor spullen gaan sparen om zelfstandig te kunnen gaan wonen. Hij was inmiddels ook gaan voetballen in die stad. En inderdaad: dat hij hier niet meer zou komen stond in een contract, dat dus ook na zijn 18e verjaardag geldig is omdat hij het heeft ondertekend.

Maar het '**weg is niet weg**' bleef gelden. Diego trok zich niets aan van dat contract en bleef gewoon zo veel mogelijk hier komen.

Kort voor de zomervakantie in jaar tien, achttien jaar toen, kwam de tijd in het tehuis ten einde.

"En, heb je daar iets geleerd, van zelfstandigheid?" Diego: "Welnee, er was helemaal geen training, je moest je alleen aan de regels houden."

Vrijwel de gehele zomervakantie was hij dus weer gewoon hier.

Van de voogdes hebben we verder niets meer vernomen.

Dit hoofdstukje gaat over de instanties. De reclaseringsdame was goed, de voogdes was een ramp. De schuldhulpverlening en budgetcoach van de gemeente deden hun werk zonder meer goed. Er is nog een instantie:

We gingen samen naar het bureau van de gemeente waar je een uitkering kunt aanvragen. Hier kregen we te horen dat hij geen recht op een uitkering heeft omdat de ouders tot (of tot en met?) de leeftijd van 23 jaar een onderhoudsplicht hebben voor hun kinderen. "Je bent dus op het verkeerde adres hier," zei de man van de gemeente, "je moet bij je ouders zijn."

De man zei ook dat hij geen uitkering kon krijgen omdat hij "in principe terug zou kunnen keren naar zijn ouders, indien hij zich zou houden aan de door hen gestelde regels"... Nu ja ... Alsof 'je aan de regels houden' de kern van de opvoeding is ... Er zijn geen regels daar: de jongste, Chico, is er de baas, de ouders onmachtig. Och ja, er is wél een regel voor Diego: minstens de helft van je verdiende geld afstaan ...

Een ander argument was het feit dat wij een woning delen. Wie een woning met een ander deelt, dus huur enz. uitspaart, krijgt minder of geen uitkering.

Tegen dit besluit heb ik een bezwaarschrift ingediend. De beroepscommissie luisterde ... na enkele maanden wachten ... aandachtig en kende Diego pas een jaar daarna zijn uitkering toe ... Ambtelijke molens malen langzaam ... *Los molinos oficiales se muelen lentamente* ...

We moesten het dus met elkaar zien te redden. Zo ben ik zijn zorgverzekering gaan betalen; vaak genoeg doen de ouders dit immers nog.

Hierna volgt dan nog de studiefinanciering.

Zo loopt het leven hier gewoon door ...

... inclusief de mislukte opleiding tot kok, gevolgd door enkele baantjes, gevolgd door de opleiding tot beveiliging - inclusief ook de genoemde problemen met de schaduwkant én de genoemde goede kanten. Enkele zomervakanties kon hij werken op een kermis, waarmee hij land en Europa doortrok. Zo'n kermis is een hechte gemeenschap met

'moekes' die zijn kleren wassen en een kermisbaas die heel vaderlijk optrad. Na het zomerseizoen staan de attributen dan in een grote loods.

We komen dan aan in **jaar 14, 22 jaar** is hij dan. De kermisbaas biedt hem een kamer aan boven de grote loods in de stad waar dan ook zijn school staat én waarin hij een vriendin heeft. Die baas zou hem dan ook helpen met het wonen en zijn financiën, deze ook voor zover nodig beheren.

Eind maart van intussen jaar 14 gaat Diego zijn spullen inpakken. Van mij krijgt hij als afscheidsgeschenk een koelkast mee, in ruil voor het netjes achterlaten van zijn kamer ("Jij bent slim!"). **Dan vertrekt hij op 1 april van dat jaar** in drie ritten met behulp van een vriend met een auto. Al snel na zijn verhuizing begint het kermis seizoen en trekt hij mee met de kermisgemeenschap. Maar ...

'Weg is niet weg'

Tegen de komst van de herfst houdt dit seizoen weer op en zie ik Diego weer terug, als vaste regelmatige bezoeker. Diego zegt dat het goed met hem gaat. Hij zegt wel dat hij van zijn ouders niets meer hoort en dat zijn eerste vader bijspringt met het schoolgeld. Ik sprong nog bij met de zorgverzekering, dit mede omdat hij wel recht op een studiefinanciering had, maar daarvan te weinig geld ontving. Een blik op zijn bankrekening bevestigde dit. Hij ging in beroep en won dit beroep, maar zoiets duurt nu eenmaal vrij lang.

Hier binnenshuis was de sfeer zoals hierboven beschreven is, inclusief de goede kanten daarvan. Mogen we zeggen: de tweede gehechtheid in de volgende fase, en de onthechting in eerste fase?

De eerste maanden van **jaar 15, 23 jaar geworden**, verliepen zoals hierboven is geschetst. Wat echter gaandeweg toenam was het financieel bijspringen. Dit bracht mij op een grens, dus een grens-aangevende boodschap.

Het voortdurende financieel bijspringen had ik in mijn kasboek gesplitst in een kolom 'werkjes', een kolom 'giften' en, naïef genoeg, een kolom 'leningen'. Ik zette dit voor hem in een apart bestand en moest vertellen dat het totaal van de kolom 'leningen' vrijwel exact het bedrag vermeldde dat ik bij mijn bank 'in het rood' stond (Saldo negativo en el banco). Ik kon dus de werkjes en de giften wel aan, maar niet die leningen. Die moesten dus stoppen en gaandeweg, in feite slechts symbolisch, worden terugbetaald van wat hij hier dan verdiende. Deze regeling voldeed, waarna het kermisseizoen weer begon.

Rond de volgende jaarwisseling deed zich nog een flink stuk schaduwkant voor. Hij belde op "vanuit Dublin, Ierland" dat hij daar voor zijn baas was, maar zijn paspoort en reisticket kwijt was. Ik gidste hem daar telefonisch doorheen, kocht een terugreis ticket voor hem, en daar was hij weer. Pas veel later ontdek ik dat dit hele verhaal gelogen is. Niks reizen voor de baas. Wat het wel was, is altijd onduidelijk gebleken.

In het begin van **jaar 16, nu 24 jaar geworden**, duikt hij weer op. In de eerste maanden van dit jaar is hij zo'n twee keer per week weer hier. Er wordt geschaakt, ge-

gamed, en er worden werkjes gedaan. Ik noteer hier in mijn dagboek: "Kind aan huis weer, lijkt het." Op andere momenten kwam hij aardig volwassen over.

Daarna begint het kermis seizoen weer en is hij daarmee op pad en aan het werk.

Na dat seizoen duikt hij weer op. Hij vertelt dat hij gebroken heeft met de kermisbaas en/of deze met hem. Hij zou kunnen werken bij een beveiligingsbedrijf ... én geld te kort komen voor de zorgverzekering. Nogal onduidelijk en oncontroleerbaar. Ik trok de financiële grenzen nog weer iets aan.

In **jaar 17, 25 jaar geworden**, zet dit patroon zich voort.

Hij vertelt minder maar vraagt nu ook hoe het met mij gaat: wordt volwassener, maakt zich meer los, onthecht zich. Met zijn ouders is er nog maar nauwelijks contact.

Ik verneem van een vriendin in een noordelijker stad (dus reiskosten), van een nieuwe baan in de beveiliging, en later in het jaar, in zijn taal: "Mijn bek is niet best", ofwel er is weer kiespijn, dus een tandarts nodig, dus deze betalen, dus eetgeld te kort komen, dus mij vragen om hier weer eens in te springen.

De onthechting

Dan begint **jaar 18, 26 jaar geworden**. Dit werd het jaar van **ontmaskering, confrontatie en afscheid**.

Op 23 januari belt hij mij op. Hij zou bij een dokter geweest zijn en nu in de apotheek staan voor oogdruppels, maar daarvoor geld te kort komen. Ik was in principe wel bereid om weer even in te springen door iets op zijn bankrekening te storten, maar het toeval was dat ik net bezig was met mijn pc: fouten op te sporen en te herstellen, dus dit zou nog wel een poosje duren. Desondanks onderbrak ik dit programma en sloot de pc af ... waarna de pc zich niet meer liet opstarten, op een foutmelding na dan. Dus belde ik het laatste telefoonnummer dat ik van hem in mijn adresboekje had staan. Ik kreeg een zekere Manuel aan de telefoon.

"Oh, Diego woont hier bij mij in. Nee, niet meer aan [het vorige adres]."

Doorvragend bleek dat hij helemaal geen baan heeft in de beveiliging. "Hij zit hier de hele dag niks te doen. Ja, hij had even kunnen werken in de oliebolenkraam. En van de zomer heeft hij gewoon gewerkt op de kermis.

Nee, hij heeft zijn school niet afgemaakt, geen diploma ..."Dus ook geen examen gedaan (wat ik betaald heb) en geen opfrisexamen gedaan (wat ik betaald heb). Van een tandarts en problemen met het gebit wist Manuel niets af, ook niet van oogproblemen, dokter of apotheek.

Volgens Manuel is Diego niet verzekerd en heeft hij geen paspoort, staat hij niet ingeschreven bij de gemeente, is hij onzichtbaar en 'niet bestaand' - vermoedelijk om zijn crediteuren te ontlopen - die dus ook niet afbetaald worden.

Vriendin Daniella in de noordelijke stad? "Nooit van gehoord".

Ik was onthutst en heb lang gebeld met de tweede vader.

Vorig jaar heeft Diego, vertelde de vader, nog drie maanden bij zijn ouders gewoond, dus niet op [adres]. Die kermisbaas heet Carlos en die is echt niet zo slecht. Hij had gespaard voor Diego en hem zelfs rijkelijk betaald.

Diego weet nu wel dat hij ontmaskerd is, dus die houdt zich wel even stil, zijn gebruikelijke reactie. Ik benut die tijd om e.e.a. te gaan onderzoeken.

Op 27 januari heb ik zijn moeder en zijn kermisbaas Carlos gebeld. Geen baan bij de beveiliging, gewoon deze zomer op de kermis gewerkt. Geen examen, geen diploma. De naam Daniella zei hun niets. Het door Diego gegeven adres van haar bestaat niet. Sanering van het gebit: niets van gemerkt. Oogproblemen? Niets van gemerkt... O ja, de reis naar Ierland was niet voor deze baas. Hij heeft Diego niet minder maar juist meer geld gegeven na het seizoen. Verslaafd? **De moeder: "Blowen en gokken"** ... Ik dacht terug aan het door mij bestreden spelen op gokkasten en het eveneens bestreden bakken van een *space cake* en een wiet kwekerij Het "blowen en gokken" vond plaats nadat hij van hier was vertrokken.

Van het bovenstaande maakte ik een lijst op en nam ik deze lijst van bedrog op in een e-mail bericht aan Diego. Nu ben ik gewend moeilijke berichten altijd even te laten rijpen, minimaal een nacht, maar ik klikte per ongeluk tweemaal op het bericht, waarna de computer het verzond voor ik er nuances en verbeteringen in had aangebracht, met name niet de correctie van de passage waarin ik in feite het contact verbrak: niet meer bellen, ik neem niet op; niet meer komen, ik doe je niet open. Zoiets haal ik normaliter in een herziene versie weg, maar het bericht was al verzonden en ik heb het hierbij maar even gelaten. Er volgde een stilte.

Dramatisch was dat hij een poos later toch hier aanbelde en dat ik hem, voor het eerst in 18 jaar, niet binnenliet, alleen een gesprekje op de stoep. Hij droop af. Achteraf vind ik dit onjuist van mijzelf. Ik stelde dus snel een herzien bericht op.

Het eerste bericht leest zonder meer als een 'jij deugt niet' (wat ik 'een jij-boodschap' noem), het tweede bericht was meer wat ik 'een ik-boodschap' noem, een waarin ik mijn grenzen aangeef. Ben je verslaafd? Zoek hulp, maar niet hier, tegen verslaving buitenshuis kan ik niet op. Ik zeg dat na al deze leugens mijn mogelijkheden zijn uitgeput en dat mijn accu leeg is.

Zelf bedacht ik dat je iemand soms beter kunt helpen door hem *niet* te helpen, in het bijzonder bij verslavingen. Enerzijds voelde ik mij schuldig dat ik hem niet had binnengelaten, anderzijds zijn die verslavingen er pas gekomen nadat hij van hier vertrokken was.

Enige tijd na mijn herziene bericht verscheen Diego hier. Hij kwam zijn fouten erkennen en zijn excuses aanbieden. Volgens hemzelf heeft hij wel het diploma gehaald en korte tijd in de beveiliging gewerkt, daarna weer op de kermis. Nu ook weer, met een nieuwe baas.

Hij woont nu bij zijn moeder, heeft een uitkering aangevraagd en heeft een werk-coach. Hij wil zijn leven weer opbouwen. Hij werkt nu voor een uitzendbureau als schoonmaker op het station hier vlakbij in Ciudad. Hij had daarvan een hesje aan. Hij vroeg wel weer om reisgeld. Dit niet gegeven. Ik nam aan dat het spoor zorgt voor vervoer van het eigen personeel.

Later vernam ik van iemand dat hij werk had gevonden bij de 'sociale arbeidsvoorziening' in zijn ouderlijke gemeente. Hij onderhoudt daar de plantsoenen, wat hij op zich wel prettig werk vindt, én waar begeleiding is vanuit de sociale dienst van die gemeente.

Tien jaar later ...

... zoek ik hem per e-mail weer op en nodig ik hem bij mij uit om te vertellen hoe het met hem gaat en hoe hij terugkijkt op de tijd bij mij. Hij woont nu zelfstandig in de ouderlijke stad. "Mijn ouders zijn oudjes geworden, met een rollator." Nog contact met hen? "Nu en dan." Hij heeft een vriendin en werkt bij de administratie en de servicedienst in een naburige gemeente - dus met computers en in een net pak! - waarover hij tevreden is.

Terugkijkend is hij tevreden. "Je wás er ... voor mij ... altijd ..."

Slotwoord

"Érase que se era... Volverse en reflexión" - Er was eens ...Omzien in bezinning

Dit zijn mooie slotwoorden van dit verhaal over 'eerste gehechtheid mislukt, tweede hechting aangeboden en gehecht geraakt, gevolgd door het ook noodzakelijke proces van onthechting.

Het verhaal laat ook zien dat de in de eerste kinderjaren ontstane schaduwkant niet zomaar verdwijnt, maar zich terdege laten zien, dus dat juist door het contact *inclusief de schaduwkant* de tweede gehechtheid mogelijk maakt, waar je dan wel mee om moet kunnen gaan. Ook dat het zich een weg vinden in de samenleving daarna bepaald niet eenvoudig is, maar ook (wat ik vaker meemaakte) dat het contact met de ouders, problematisch als het bleek, toch in stand blijft en zich vroeg of laat zelfs herstelt.

Denk aan wat ik zei op de zondagavonden dat hij per se even tegen zijn zin naar zijn ouders moest: "Diego, het zijn je ouders en dit blijven zij. Als jij veertig bent, zijn het nog steeds je ouders."

Hij is nu 36, zijn ouders zijn "oudjes geworden met een rollator", maar ook nog met contact, zij het "nu en dan", wat bij die leeftijd past. Hij zegt dat het nu goed met hem gaat en dat hij nu tevreden is over zijn leven ... én over de tijd bij mij.